Slides presented on 25 January, at NGO Federation.

नेपालमा संघीयताको बहसः प्राकृतिक स्रोतमाथिको न्यायोचित बितरण र आर्थिक समताको बारेमा विषयगत उठान

सन्दर्भः

- नेपालमा राज्य पुनःसंरचनाको बहस प्रसस्त रुपमा उठान भएपनि प्राकृतिक स्रोत र आर्थिक सम्भाब्यताको बारेमा टड्कारो रुपमा बहस नभएको र उठान नगरिएको ।
- नेपालमा बिगत केही समयदेखि आदिबासीजनजाति, दलित, मधेसी, पिछडीएका जस्ता सम’दायहरुले विविध क्षेत्रमा समानता, समता मूलक र न्यायोचित अधिकारका लागि माग तथा आन्दोलन गरिरहेको ।
- संघीयताको बिभिन्न प्रस्ताबित खाकाहरुमा प्राकृतिक स्रोत र साधनहरुको अधिकार, आर्थिक समताको ब्याख्या र न्यायोचित बितरणलाई प्रमूख रुपमा उठान नगरी जातीय, भाषीय, क्षेत्रिय जस्ता कुराहरुमामात्र बढी जोड दिइएको ।
- नेपालको बिभिन्न भौगोलिक क्षेत्र र स्थानहरुमा प्रमूख प्राकृतिकस्रोत तथा सम्पदाहरुको असमानरुपमा बितरण तथा उपलब्धता भएको ।

Source: CBS, 2002. In: Gurung (2006), pp 63.

नेपालमा प्राकृतिक स्रोत तथा अन्य आर्थिक स्रोतहरुको अवस्था र उत्कृष्ट संघीयसंरचनाको न्य“नतम आवश्यकता

- नेपालमा प्राकृतिक स्रोतहरुमध्ये खेतीयोग्य जमिन प्रम”ख हो । बिभिन्न भौगोलिक क्षेत्रहरुमा यसको समान रुपमा उपलब्धता छैन । यस सन्दर्भमा नेपालमा अब बन्ने संघीय संरचनाले सामाजिक, साँस्कृति, धार्मिक, भौगोलिक जस्ता बिबिधताहरुभित्र यस्तो स्रोतको समानता, समता र न्यायोचित बितरणलाई स’निश्चित गरेको ह’न’पर्दछ ।
- नेपालमा वनजंगल आर्थिक स्रोतको एक प्रम”ख पक्ष हो । जसको बितरण र उपलब्धता बिभिन्न भौगोलिक क्षेत्रहरुमा असमान छ । यसकारण अबको संघीय संरचनाले यसको न्यायोचित बितरणलाई स”निश्चित गरेको ह’न’ पर्दछ ।
- नेपाल जलस्रोतको दृष्टिले सम्पन्न म’ल”क हो । यसको उपलब्धता र प्रयोगको बितरणलाई अबकोसंघीय संरचनाले न्यायोचितरुपमा ब्याबस्थापन गरेको ह’न’पर्दछ ।
- त्यस्तै गरी नेपालमा खानी, पर्यटन, भन्सारकेन्द्रहरु जस्ता ठाउँहरु राष्ट्रिय आर्जनका प्रम”ख स्रोत ह”न् । यस्ता आर्थिक स्रोतहरुको सहिरुपमा र न्यायोचित रुपमा बितरण ह’ने संघीय संरचना आवश्यक छ ।
- यसरी देशमा उपलब्ध स्रोत तथा साधनहरुको न्यायोचित बितरण संघीय राज्यहरुमा ह”न नसकेमा यस्तो संघीय संरचनाभित्र ह’नसक्ने सम्भाबित असरहरु के के ह’नसक्दछन भन्ने क’रामा संघीय संविधान निर्माताहरु जानकार ह’न नितान्त आवश्यक छ ।

नक्सा नं १ नेपालमा बिभिन्न जातजातीहरुको बसोबासको आधारमा भएको बितरण

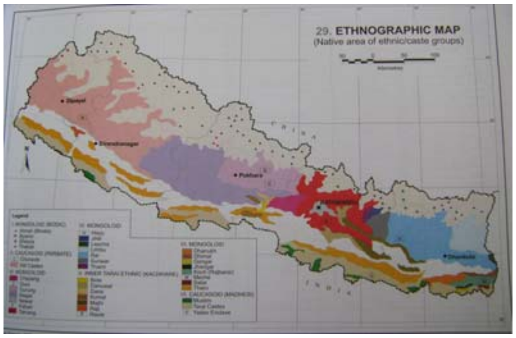

चित्र नं १ नेपालमा बिभिन्न बिकाशक्षेत्रहरुमा भएको खेतियोग्य जमिनको बितरण (हेक्टरमा)

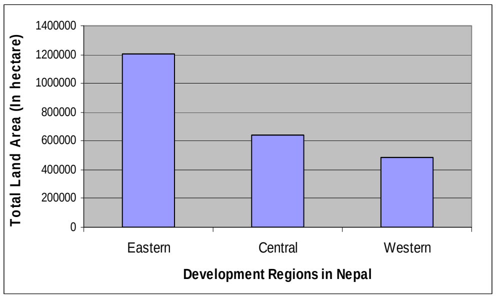

Source: CBS, 1993. In: Gurung (2006), pp 119.

चित्र नं २ नेपालमा बिभिन्न पर्यावरणीयक्षेत्रहरुमा भएको खेतियोग्य जमिनको बितरण (हेक्टरमा)

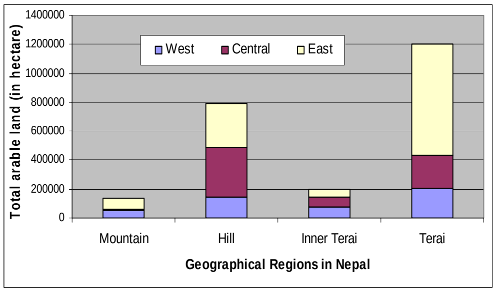

Source: CBS, 1993. In: Gurung (2006), pp 118.

चित्र नं ३ नेपालमा बिभिन्न पर्यावरणीयक्षेत्रहरुमा खेतियोग्य जमिनमाट प्राप्त कर संकलनको मात्रा (रुपैयाँमा)

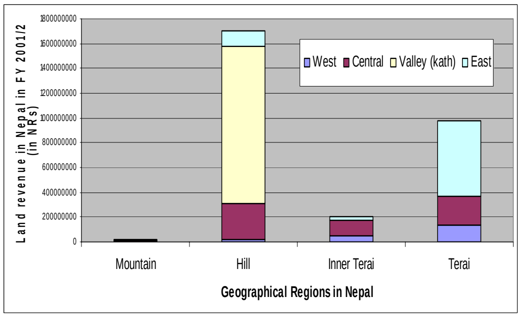

Source: Department of land revenue, 2002. In: Gurung (2006), pp 23.

Slides presented on 25 January, at
NGO Federation.

चित्र नं ४ नेपालमा बिभिन्न पर्यावरणीयक्षेत्रहरुमा धान खेतीको उत्पादन (मेट्रीकटनमा)

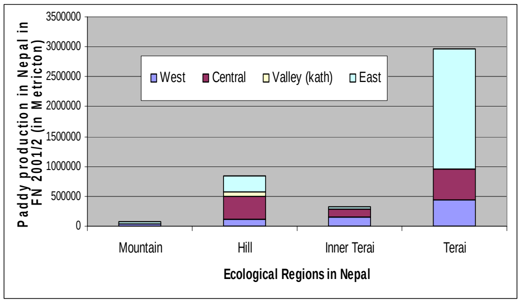

Source: Agri-bussiness Promotion and Statistics Division, 2001. In: Gurung (2006), pp 127.

नक्सा नं २ नेपालमा खेतियोग्य जमिनको बितरण

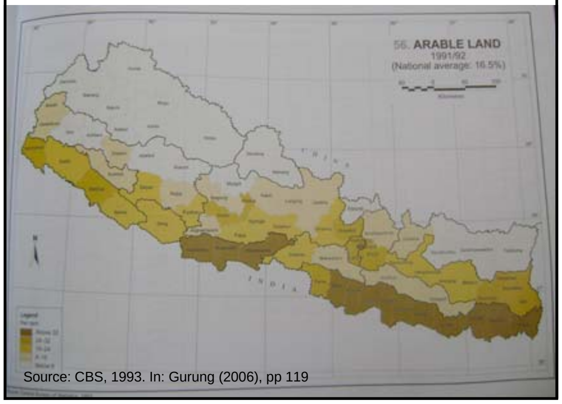

Source: CBS, 1993. In: Gurung (2006), pp 119

नक्सा नं ३ नेपालमा बिभिन्न ठाउँहरुमा भएको खेतियोग्य जमिनबाट प्राप्त करको मात्रा

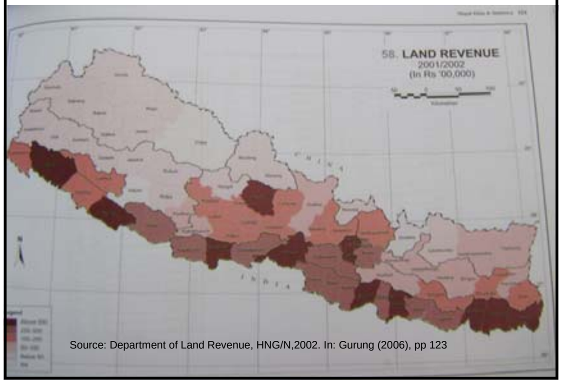

Source: Department of Land Revenue, HNG/N,2002. In: Gurung (2006), pp 123

नक्सा नं ४ नेपालमा बिभिन्न ठाउँहरुमा भएको धान खेति उत्पादनको मात्रा र बितरण

नक्सा नं ५ नेपालमा बिभिन्न ठाउँहरुमा भएको खादपदार्थको सन्तुलन

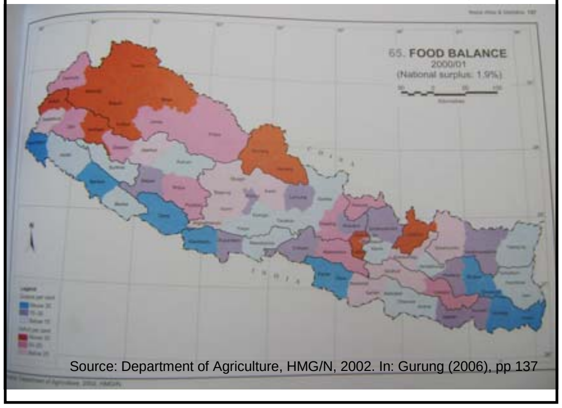

Source: Department of Agriculture, HMG/N, 2002. In: Gurung (2006), pp 137

चित्र नं ५ नेपालमा बिभिन्न पर्यावरणीयक्षेत्रहरुमा वन जंगलमाट प्राप्त करको मात्रा (रुपैया हजारमा)

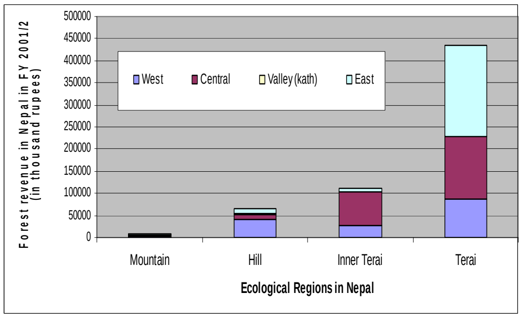

Source: Department of Agriculture, HMG/N, 2002. In: Gurung (2006), pp 136.

Slides presented on 25 January, at NGO Federation.

नक्सा नं ६ नेपालमा बिभिन्न ठाउँहरुमा भएको वनजंगलबाट प्राप्त आम्दानीको मात्रा

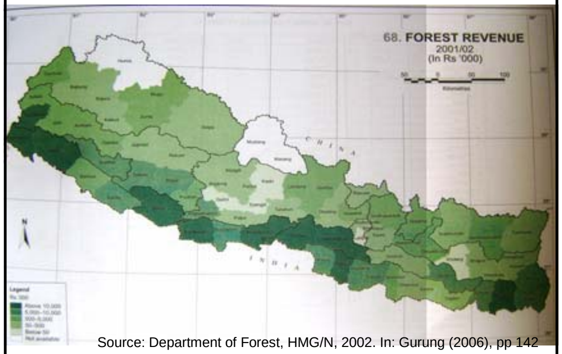

Source: Department of Forest, HMG/N, 2002. In: Gurung (2006), pp 142

चित्र नं ६ नेपालमा बिभिन्न ठाउँहरुमा प्राप्त आर्थिककरको मात्रा (रुपैंया हजारमा)

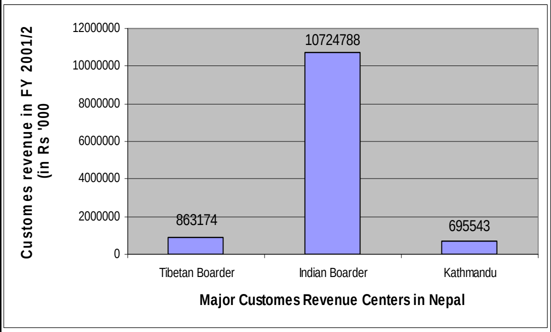

Source: Department of forest, HMG/N, 2002. In: Gurung (2006), pp 142.

नक्सा नं ७ नेपालमा बिभिन्न ठाउँहरुमा हुने कर संकलनको मात्रा

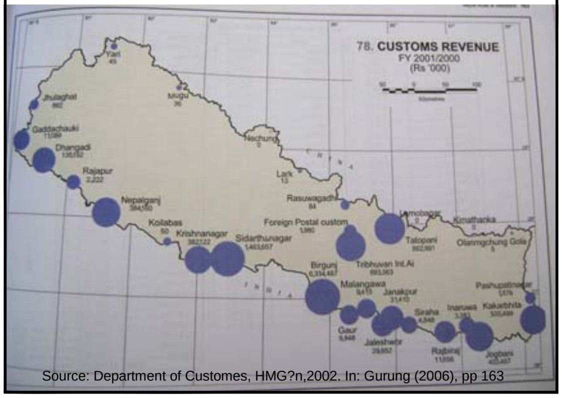

Source: Department of Customes, HMG?n,2002. In: Gurung (2006), pp 163

चित्र नं ७ बिभिन्न पत्रिकाहरुमा राज्यपसंरचनाको बहसमा देखिएको मतहरु

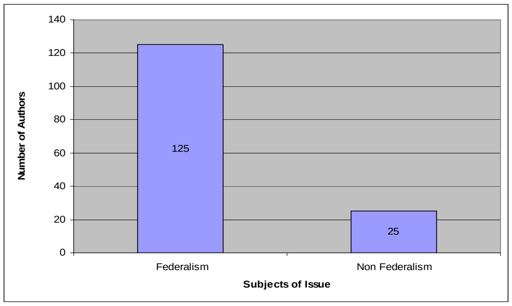

Source: Preliminary Study, 2009.

चित्र नं ७ बिभिन्न पत्रिकाहरुमा राज्यपसंरचनाको बहसमा देखिएको मतहरु

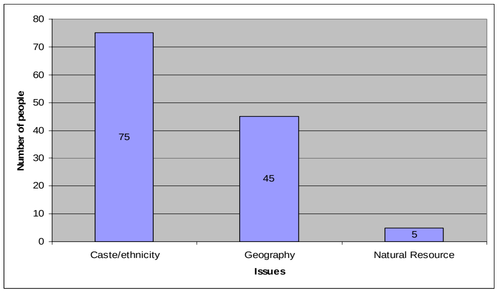

Source: Preliminary Study, 2009.

नेपालमा संघीयताको बहसः प्राकृतिक स्रोतमाथिको न्यायोचित बितरण र आर्थिक समताको बारेमा विषयगत उठान

सन्दर्भः

- नेपालमा राज्य पुनःसंरचनाको बहस प्रसस्त रुपमा उठान भएपनि प्राकृतिक स्रोत र आर्थिक सम्चाब्यताको बारेमा टड्कारो रुपमा बहस नभएको र उठान नगरिएको ।
- नेपालमा बिगत केही समयदेखि आदिबासीजनजाती, दलित, मधेसी, पिछडीएका जस्ता सम”दायहरुले विविध क्षेत्रमा समानता, समता मूलक र न्यायोचित अधिकारका लागि माग तथा आन्दोलन गरिरहेको ।
- संघीयताको बिभिन्न प्रस्ताबित खाकाहरुमा प्राकृतिक स्रोत र साधनहरुको अधिकार, आर्थिक समताको ब्याख्या र न्यायोचित बितरणलाई प्रमूख रुपमा उठान नगरी जातीय, भाषीय, क्षेत्रिय जस्ता कुराहरुमामात्र बढी जोड दिइएको ।
- नेपालको बिभिन्न भौगोलिक क्षेत्र र स्थानहरुमा प्रमूख प्राकृतिकस्रोत तथा सम्पदाहरुको असमानरुपमा बितरण तथा उपलब्धता भएको ।

Slides presented on 25 January, at NGO Federation.

प्राकृतिक स्रोत तथा अन्य आर्थिक स्रोतहरुको दृष्टिले उत्कृष्ट संघीयसंरचनाको न्यूनतम आवश्यकता

- नेपालमा प्राकृतिक स्रोतहरुमध्ये खेतीयोग्य जमिन प्रमख हो । बिभिन्न भौगोलिक क्षेत्रहरुमा यसको समान रुपमा उपलब्धता छैन । यस सन्दर्भमा नेपालमा अब बन्ने संघीय संरचनाले सामाजिक, साँस्कृति, धार्मिक, भौगोलिक जस्ता बिबिधताहरुभित्र यस्तो स्रोतको समानता, समता र न्यायोचित बितरणलाई स'निश्चित गरेको ह'न'पर्दछ ।

- नेपालमा वनजंगल आर्थिक स्रोतको एक प्रमुख पक्ष हो । जसको बितरण र उपलब्धता बिभिन्न भौगोलिक क्षेत्रहरुमा असमान छ । यसकारण अबको संघीय संरचनाले यसको न्यायोचित बितरणलाई सुनिश्चित गरेको हुनु पर्दछ ।

- नेपाल जलस्रोतको दृष्टिले सम्पन्न मुलुक हो । यसको उपलब्धता र प्रयोगको बितरणलाई अबकोसंघीय संरचनाले न्यायोचितरुपमा ब्याबस्थापन गरेको हुनुपर्दछ ।

- त्यस्तै गरी नेपालमा खानी, पर्यटन, भन्सारकेन्द्रहरु जस्ता ठाउँहरु राष्ट्यि आर्जनका प्रमुख स्रोत हुन् । यस्ता आर्थिक स्रोतहरुको सहिरुपमा र न्यायोचित रुपमा बितरण हॅने संघीय संरचना आबश्यक छ ।

- यसरी देशमा उपलब्ध स्रोत तथा साधनहरुको न्यायोचित बितरण संघीय राज्यहरुमा हुन नसकेमा यस्तो संघीय संरचनाभित्र हुनसक्ने सम्भाबित असरहरु के के हुनसक्दछन भन्ने कुरामा संघीय संविधान निर्माताहरु जानकार हुन नितान्त आवश्यक छ ।